

דברי הספד מהגאון הגדול

רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת 'יד אהרן'

אחר מיטתם של זקני ראשי הישיבות זצ"ל

א.

חסרון ההשפעה של תורה

בחז"ל מצינו מספר פעמים את הלשון 'משה שפיר קאמרת'. הכוונה בזה היא שגדול הדור נחשב באותו הדור כמשה רבינו (עי' רש"י שבת קא, ב ד"ה משה). ותוכן הדבר הוא שבכל דור יש שפע מיוחד של תורה שיוורד ומושפע לאותו הדור, וכשם שבדור מקבלי התורה, משה רבינו הוריד את התורה לכלל ישראל, כך בכל דור ודור, התורה שמושפעת לדור עוברת באמצעות גדול הדור שהוא בבחינת משה רבינו של הדור.

וכן הרמב"ם בהקדמתו ל'יד החזקה' מאריך לפרט את מסורת התורה ממשה רבינו ועד לרבינא ורב אשי שהם סוף חכמי התלמוד. וכותב שם הרמב"ם 'כל אלו החכמים הנזכרים הם גדולי הדורות מהם ראשי ישיבות ומהם ראשי גלויות ומהם מסנהדרי גדולה'. בשו"ע (יו"ד רמ"ד, י) נפסק 'אם הוא מופלג בחכמה אפילו אינו רבו דינו כרבו מובהק' וברמ"א שם הוסיף 'מי שהוא גדול הדור ומפורסם בדורו בכך נקרא מופלג בחכמה'. והיינו משום שהתורה מושפעת לדור באמצעותו, ולכן הוא נחשב 'רבו מובהק' של כל אחד ואחד, גם אלו שלא למדו אצלו ממש.

ומלבד גדול הדור שהוא בבחינת משה רבינו, ישנם גם תלמידי חכמים שהם חלק מגדולי הדור. וכפי שבסנהדרין, ראש הסנהדרין הוא כנגד משה רבינו, ובנוסף אליו יש את שאר הסנהדרין, והתורה של הדור מושפעת גם דרך אותם תלמידי חכמים שהם מגדולי הדור.

כעת, לאחר שנסתלקו מאיתנו שנים שהיו מגדולי הדור ממש, חסר מאוד בהשפעה של התורה לכלל הדור, יש פחות השפעה וזה חסרון עצום!

ב.

ניתוק מן הדור הקודם

דבר נוסף שקרה כעת הוא המשך הניתוק בין הדור שלנו לדור הקודם. בסדר הדורות של כלל ישראל, יש גם מושג של תקופות. 'משה קיבל תורה מסיני' זוהי תקופה אחת, התקופה של משה רבינו. אח"כ באה תקופה חדשה 'ומסרה ליהושע', לאחמ"כ תקופה נוספת 'ויהושע לזקנים', תקופת הנביאים, תקופת אנשי כנה"ג וכו'. כל תקופה שונה מהתקופה הקודמת. ואף בדורות מאוחרים יותר היו תקופות, תנאים אמוראים וכו'.

התקופה שאנו חיים בה היום שונה וירודה מאוד מהתקופה שלפני השואה. המושגים השתנו לגמרי. אחד ההבדלים בין הדור שלנו לזה שלפני השואה הוא הרדיפה אחר חיי החומר שמאפיינת ביותר את הדור שלנו. אנשים שקועים לגמרי בחומריות ובכילויים.

בגמ' חולין קה, א מר עוקבא מציין את ההבדל בינו לבין אביו, שאביו היה ממתין מעת לעת בין אכילת בשר לחלב, ואילו הוא עצמו, אינו ממתין אלא עד הסעודה הבאה. ותמוה, וכי מר עוקבא לא יכול היה להמתין גם הוא עד למחרת, אלא היסוד הוא שלא מחמירים סתם. צריך שהחומרה תהיה מתאימה באמת לדרגה שלו. מר עוקבא אומר שהוא לא בדרגה שראוי לו לנהוג כאביו ולהמתין מעת לעת, וזהו סימן שמורה על ההבדל בין דרגתו לדרגת אביו.

הדור שלנו רחוק מאוד מהדרגה של הדור שלפני השואה. אנו אמנם לומדים ויודעים הרבה אך הדרגה שלנו שונה מאוד. אחת הדוגמאות לכך הוא המושג של "וידעת היום והשבות אל לבבך", נכון, גם אנו יודעים דברים מסוימים, אבל בהשבה אל הלב אנחנו כ"כ רחוקים.

מי שהכיר את מרנן הגרמ"ד סולובייצ'יק זצ"ל והגר"י שיינר זצ"ל (שהייתי בידידות קרובה עמו), ראה שמדובר בדרגות ובמושגים אחרים לגמרי. ראו עליהם שהם שייכים לדור אחר. "והשבות אל לבבך", כמה הם חיו את הדברים, כמה היה אכפת להם באמת על כל צרה ובעיה של הדור, לא סתם בגדר ידיעה, אלא זה היה בנפשם ממש! וכן כל צורת חייהם, שלא עניין אותם כל מה שיש היום והיו ממש נקיי הדעת.

וכשגדולים כאלו שינקו את תורתם מהדור הקודם, מסתלקים, זה מנתק ומרחיק אותנו יותר ויותר מהתקופה הזאת. כבר כמעט ואין לנו קשר עם הדור הזה, והמושגים הולכים ומשתנים. זה לא רק אבידה של תלמידי חכמים, אלא זהו חסרון בהשפעת התורה ובכל הצורה והדרגה של הדור שהולך ויורד. הלוואי שנוכל לכה"פ ללמוד מעט מדרכיהם ולהתרומם יותר, הקב"ה יעזור שנזכה לכך.